

ОБ'ЄКТ НЕЗАКОННОЇ ПОРУБКИ ЛІСУ ЯК КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

На даний час вкрай актуальними є питання формування політики стабілізації лісокористування, адже знищення або деградація лісів в одній частині планети негативно впливає на клімат та інші природні процеси в її іншій частині. Лісові ресурси становлять єдину глобальну екологічну систему. Ліси кожної окремо взятої країни є органічною складовою лісів світу, які беруть свою посильну участь у формуванні кисневого балансу на планеті, оскільки загальновідомо, що вони відіграють унікальну роль у поглинанні вуглекислого газу та продукуванні атмосферного кисню.

Водночас очевидними є негативні тенденції нераціонального лісокористування, подекуди знищення лісів, що стало вже ключовою проблемою не єдиної країни світу і, зокрема, й України. Тому необхідно приділяти значну увагу пошуку шляхів ефективного захисту лісів та їхнього практичного використання.

Одним із найдієвіших способів боротьби із порушеннями в цій сфері є застосування засобів кримінально-правової охорони довкілля, оскільки з метою запобігання виснаженню лісових ресурсів України сучасна правова система встановлює вимоги щодо їхнього раціонального використання, а також визначає відповідальність за незаконні посягання на даний природний об'єкт. Так, статтею 246 Кримінального кодексу (КК) України передбачено відповідальність за незаконну порубку лісу, а саме незаконну порубку дерев і чагарників у лісах, захисних та інших лісових насадженнях, що заподіяло істотну шкоду, а також вчинення таких дій у заповідниках або на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду, або в інших особливо охоронюваних лісах, що карається штрафом від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк [4].

Правильній кваліфікації діяння, відмежуванню його від суміжних суспільно небезпечних посягань, розкриттю соціальної сутності злочину, з'ясуванню його суспільно небезпечних наслідків служить вчення про об'єкт злочину. Об'єкт відіграє істотну роль і для визначення самого поняття злочину, значною мірою впливає на зміст його об'єктивних і суб'єктивних ознак, є вихідним при кваліфікації злочинів, побудові системи Особливої частини КК України. Тому правильне вирішення питання про об'єкт злочину має важливе теоретичне і практичне значення.

У науці кримінального права домінує точка зору, згідно з якою об'єктом будь-якого злочину є охоронювані законом про кримінальну відповідальність суспільні відносини [2, с. 152; 6].

Однак існують й інші концепції щодо визначення об'єкта злочину. Зокрема С. Б. Гавриш та М. І. Бажанов об'єктом злочину вважають благо [3,

с. 125-172; 1, с. 30]. Хоча при цьому М. І. Бажанов ототожнює благо із суспільними відносинами [1, с. 30].

У сучасній вітчизняній кримінально-правовій науці набула поширення позиція щодо визначення об'єкта злочину як цінностей, які охороняються кримінальним правом, проти яких спрямоване злочинне діяння і яким воно може спричинити або спричиняє шкоду [7, с. 75-78]. Послідовник цієї позиції Є. В. Фесенко до категорії “цінності” відносить різноманітні об'єкти матеріального світу, в тому числі і людину, які мають суттєве позитивне значення для окремих осіб, соціальних груп і суспільства в цілому. Будь-яке злочинне діяння, спрямоване проти цих найважливіших цінностей, заподіює або ставить під загрозу заподіяння їм шкоди. Тому зазначені цінності, на думку вченого, виступають об'єктом злочину [8, с. 234-236].

На основі вищезазначених позицій можна стверджувати, що під об'єктом злочину розуміється сукупність суспільних відносин, охоронюваних кримінальним законом. Система даних відносин, якій шкодить будь-який злочин, і виступає загальним об'єктом незаконної порубки лісу.

Як зазначає О. В. Скворцова, “...як такий об'єкт слід розглядати сукупність суспільних відносин, які забезпечують охорону природного середовища навколо людини, його поліпшення та оздоровлення поряд з раціональним використанням і відтворенням природних ресурсів. Звертається увага на те, що, не будучи принципово новою для науки кримінального права, ця позиція підсумовує в собі найбільш логічні та обгрунтовані підходи до розв'язання поставленого питання” [5; с. 9].

Слушною є позиція О. В. Скворцової “...щоб конкретизувати зміст родового об'єкта щодо незаконної порубки лісу, провести розмежування даного діяння із суміжними посяганнями та правильно кваліфікувати вчинене, розглядається проблема визначення безпосереднього (основного, додаткового, факультативного) об'єкта даного злочину” [5; с. 9].

Отже, основним безпосереднім об'єктом незаконної порубки лісу є суспільні відносини, що забезпечують науково обгрунтоване, раціональне використання лісів, їхню охорону та відтворення для теперішніх і майбутніх поколінь. Додатковим безпосереднім об'єктом незаконної порубки лісу є відносини в галузі господарської діяльності. Як факультативний безпосередній об'єкт незаконної порубки лісу – який даний злочин в одних випадках змінює, а в інших не змінює – слід розглядати відносини, що забезпечують збереження здоров'я людей, культурних та духовних цінностей [5; с. 9-10]

Таким чином, об'єктом даного злочину є встановлений порядок охорони, раціонального використання і відтворення лісу як важливого елемента навколишнього природного середовища. В якості предмета злочину виступають дерева і чагарники, які ростуть у лісах, захисних та інших лісових насадженнях, у заповідниках або на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду.

За ст. 246 КК України слід кваліфікувати посягання на сироростучі (живі) дерева і чагарники, які знаходяться на пні (не відділені від коріння), у т.ч. порубку сіянців, саджанців, підліска.

Водночас не визнаються предметом злочину, передбаченого ст. 246 КК України, трава, очерет, пеньки, хмиз – мертві стовбури дерев або їх частин, які лежать на поверхні ґрунту (вітровал, бурелом, сніговал, сніголам тощо). За наявності для цього підстав порушення порядку заготівлі другорядних

лісових матеріалів і здійснення побічних лісових користувань може кваліфікуватись за ст. 356 КК України як самоправство.

Протиправне заволодіння заготовленим чи складованим лісом, а також незаконна порубка з корисливою метою дерев і чагарників у розсадниках, ботанічних і зоологічних садах, квітникарських господарствах за наявності підстав утворює склад відповідного злочину проти власності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бажанов М. И. Уголовное право Украины / Бажанов М. И. – Днепропетровск : Пороги, 1992. – 167 с.
2. Борисов В. І. Родовий об'єкт злочинів проти безпеки виробництва / В. І. Борисов // Вісник Академії правових наук. – 1995. – № 3. – С. 144–152.
3. Гавриш С. Б. Кримінально-правова охорона довкілля України: Проблеми теорії і розвитку кримінального законодавства / Гавриш С. Б. – Харків : Основа, 1994. – 634 с.
4. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
5. Скворцова О. В. Кримінально-правова характеристика незаконної порубки лісу за кримінальним законодавством України (на підставі матеріалів практики Автономної Республіки Крим) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Ольга Володимирівна Скворцова; Одес. нац. юрид. акад. – Одеса, 2007. – 20 с.
6. Тацій В. Я. Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві України : [навч. посібник] / Тацій В. Я. – Х. : УКРЮА, 1994. – 76 с.
7. Фесенко Є. Цінності як об'єкт злочину / Є. Фесенко // Право України. – 1999. – № 6. – С. 75–78.
8. Фесенко Є. В. Проблеми структури об'єкта як елемента складу злочину / Є. В. Фесенко // Вісник Академії адвокатури України. – К. : Видавничий центр Академії адвокатури України, 2009. – число 1 (14). – С. 234–236.

УДК 343.148.63

Пілюков Ю. О.

к.ю.н., провідний фахівець з наукової роботи, Тернопільський Науково-дослідний експертно-криміналістичний Центр МВС України

МОЖЛИВОСТІ КОМПЛЕКСНОЇ КОМП'ЮТЕРНО-ТЕХНІЧНОЇ ТА АВТОТЕХНІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ У ВИЗНАЧЕННІ ШВИДКОСТІ ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ

Розрахунок швидкості руху автомобіля є невід'ємною частиною експертного дослідження дорожньо-транспортної пригоди (далі — ДТП). В основу розрахунків швидкості руху покладено положення теоретичної механіки і теорії автомобіля, експериментальні та емпіричні дані, а також результати обробки статистичних спостережень.